

IMAGES OF AUTUMN IN BULGARIAN AND ROMANIAN POETRY

Pr. Ass. Silvia Angelova, PhD

University of Ruse "Angel Kanchev"

Department of Philological and Natural Sciences, Silistra Branch,

Tel.: +359885 72 79 78

E-mail: silvijabg@abv.bg

***Abstract:** Autumn has always been poets' season. This report examines in parallel poems about autumn by famous Bulgarian and Romanian authors, analyzes the author's feelings and dramas when writing about this period of the year.*

There are traditional and profound symbolic meanings of autumn. It symbolizes adulthood and maturity. Autumn represents the preservation of life and its basic necessities; it offers us a chance to reconnect with ourselves as we preserve our safe havens. Also, autumn means balance, harmony.

But autumn has always invoked mixed feelings among the writers. The season invoked nostalgia and childhood memories for them. Some poems about this season are songs of longing and mourning. They are charged with authors' sadness and melancholy.

***Keywords:** poetry, images of autumn, the lyrical I, feelings, landscapes, comparative reading.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Природата в различните ѝ форми присъства в много стихотворения. Дървета, трева, цветя, всичко се ражда и умира под натиска на природните стихии.

Есента винаги е била сезонът на поетите. Есенната природа се открива в поетичното творчество като цяло задушаваша, израз на дезорганизация на авторовата душа, но и вдъхновяваща.

В настоящия доклад разглеждам паралелно стихотворения за есента на значими български и румънски автори, разкриващи чувствата и драмите им, когато пишат за този период от годината.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Есента винаги е предизвикала смесени чувства у творците. Много често, традиционно, тя е носител на дълбоки символични значения. Символизира старост, зрялост, представя съхранението на живота, шанс за обръщане навътре към себе си, към най-дълбоките етажи на душата, където се съхраняват спомените.

Есента също е баланс, показва, че животът е светлина и тъмнина, вечен стремеж към хармония. Настроението ѝ завладява неусетно и в хармония с нея настъпва усещането за прибиране навътре в себе си.

Повечето стихове за есента са аналогия на изпепеляващата любов, за която капешите листа, ветровитото и мъгливо време навяват спомени за скорошно отминал момент.

Настъпването на старостта и сбогуването с младостта също е тема от есенното творчество на много автори. Понякога сезонът предизвиква в тях носталгия и спомени от детството. Успоредяването на есента и младостта е устойчив мотив в поезията. Някои стихове за този сезон са песни на копнеж и траур. Заредени са с тъга и меланхолия. Такова е „Есенно завръщане“ на видния Атанас Далчев:

*Мойто есенно скръбно завръщане
подир толкова пролетни дни
в безутешната бащина къща
с боядисани жълто стени.*

*Колко много години са минали
по неравния тягостен път,*

*дето днес мойте стъпки пустинни
като вопли самотно звучат!*

*Дървесата са сякаш излезнали
да ме срещнат с прострени ръце;
те минават край мене и чезнат
с озарено от пурпур сърце.*

*А през техните клони запречени
вехне къщата с жълти стени
като някакъв спомен далечен,
като спомен от минали дни.*

Друг път словесното творчество може да бъде и свидетелство за славата на природата и включва чувствени описания на това, което поетът вижда, чува и усеща. Тогава сезонът е метафора за подтекст, емоция, която той иска да предаде чрез простата концепция за сезона.

Есента през погледа на поетите, като израз на техните чувства отразява навлизането в нов годишен кръг, труден период от живота на човека, раздавайки изобилно от неподправения си уют за едни и от дъждовния си мрак за други.

Съществува известна връзка между нагласата към живота, свързана със сходни преживявания в литературите и на двете страни. Например, могат да се открият прилики между градски поети с афинитет към символизма, като Джордже Баковия (1881 - 1957) – поет-символист, „пасивен съзерцател на трагедията на провинциалния живот“ и Христо Смирненски (1898 - 1923) – представител на постсимволизма, който пише основно за социалната несправедливост.

Заглавието на стихотворението „Тоamna murind” (Умираща есен) на Джордже Баковия отразява трагичния край на плодородието и началото на зимното отчаяние и тишина, където външното пространство влияе на вътрешните чувства на лирически аз. Есента символизира упадък, тя е в акорд с изолираната човешка душа, изпълнена с тъга:

<p><i>Toamna în grădină își acordă vioara. Plâng strunele jalnic, lung și prelung Și-n goala odaie acorduri ajung... Și plâng în odaie, și eu din vioară... Plâng strunele toate lung și prelung.</i></p>	<p><i>Есента в градината цигулка си настрои. Плачат струните жално, дълго, протяжно И в празната стая акорди достигат... И плача в стаята, и аз зад цигулката... Плачат струните все тъй дълго и протяжно.</i></p>
<p><i>Fereastra e deschisă... vioarele plâng... O, ninge... și toate se sting... Palidă, toamna nervoasă, cântând a murit... Îmi cade vioara și cad ostenit, Iar toamna, poetă, cântând a murit.</i></p>	<p><i>Прозорецът отворен е...цигулките плачат... О, вали сняг... и всичко застина... Бледа нервна есен пеейки умря... Цигулката ми падна и паднах изтощен, И есента, поетеса, пеейки умря.</i></p>

И есента на Смирненски в стихотворението „Есен (Кой из тихата алея ...)“ е „сънна погребална песен“:

*„Кой из тихата алея
клони свиснали полюшна?
Кой злато-листа отвей
и полекичка зашушна
сънна погребална песен
за угаснали мечти?*

— *Вечноплачущата Есен*
из алеите лети... “

и е „бледолика“:

„...Кой през облаци надвесен
нак прокобва рой тегла?
— Тъжна *бледолика* Есен
трепка с тъмни си крила... “

Есента, като носител на чувството за самотност, уязвимост и беззащитност се прокрадва и при видния Атанас Далчев и неговата „Есен на Ке Волтер“, която почти в началото загатва за тези авторски чувства. Основното настроение не е никак ведро и бодро, а отговаря на сезона с неговата неизбежна тъга. Лирическият герой остава насаме със себе си – уязвим и беззащитен. Ужасът от самотата е изразен от синонимите на чувството за бездомност:

... *Отново скитам аз невесел.*
Какво ще кажеш ти, сърце?

....
... *и моето сърце е празно*
като напуснато гнездо ...

Есенните отънъци са свързани и с чувство на потиснатост, дори и с крайност - смъртта, очертана релефно в „Есенна песен“ на Елисавета Багряна, която ни внушава не толкова трагичната обреченост на човека, а силата на разноликия и страдален живот.

... *Но знам — ще стане златоткан покров,*
под който сладко ще сънувам
съня, от който няма будене,
— и в който няма и заблуди.

И в съвременната румънска поезия образът на есента е представен като критичен момент за душата, за любовта, заседнала в сърцето. В такива моменти на слабост се долавят страх и недоверчивост. Например при Никита Стънеску, един от значимите съвременни поети на Румъния и неговата „Есенна емоция“ (Emotie de toamna) се долавят моменти на слабост, изпълнени със страх и недоверчивост:

A venit toamna, acoperă-mi inima cu seva,
cu umbra unui copac sau mai bine cu umbra
ta.
Mă tem că n-am să te mai văd, uneori,
că or să-mi crească aripi ascuțite până la nori

Дойде есента и покрива сърцето ми с
нещо,
със сянката на дърво или по-скоро с
твоята сянка.
Страхувам се, понякога, че няма да те
видя повече,
че или ще ми поникнат заострени криле до
облаците

Но все пак силата на любовта дава на поета надежда за нещо по-добро:

... *șuiet luna și o răsar și o prefac*
într-o dragoste mare

... *изсъсквам срещу луната и я издигам, и я*
препращам на голяма любов

В стихотворението „Есенен здрач“ (Amurg de toamna) на Лучиан Блага („бащата на модерната румънска поезия“) природата е само отправна точка за медитация, за мислене. В стихотворението му е отразено желанието да идентифицира лирическият аз с първичната

природа, която се проявява в душата му като друга духовна, вътрешна реалност. В тази посока може да се каже, че стихотворението „Есенен здрач“ е одухотворен пастел, описание, реализирано вместо с цветове, с душевни настроения и чувства. Трите строфи с различна дължина завършват със стиха със заключителна роля: "Есен е".

<p><i>Din vârful de munți amurgul suflă cu buze roșii în spuză unor nori și-atâta jăratul ascuns sub valul lor subțire de cenușă.</i></p> <p><i>O rază ce vine goană din apus și-adună aripile și se lasă tremurând pe-o frunză: dar prea e grea povara - și frunza cade.</i></p> <p><i>O, sufletul! Să mi-l ascund mai bine-n piept și mai adânc, să nu-l ajungă nici o rază de lumină: s-ar prăbuși.</i></p> <p><i>E toamnă.</i></p>	<p><i>От върха на планината духа здрач с червени устни в подножието на облаците и толкова скрива жаравата под тънкия им воал от пепел.</i></p> <p><i>Лъч, идващ на бегот от запад размахва крилата си и ги оставя треперещи върху лист: но твърде тежко е бремето - и листът пада.</i></p> <p><i>О, душата! Да я скрия по-добре в гърдите си още по-дълбоко, нека лъч светлина не достигне до нея: ще да рухне.</i></p> <p><i>Есен е.</i></p>
--	---

Блага по-скоро не е привърженик на пейзажите и природата. Едно от есенните му стихотворения, „Край на есента“ (Sfarsit de toamna), очертава по-ясно природната картина и по-дискретно внушението на чувствата. Към визуалните образи се присъединяват слухови и се извеждат на преден план нотката на тъга, носталгичните чувства на поета по спомена за зелените равнини и отчаянието му пред безжизнената природа, която той олицетворява:

<p><i>Din tusalpatru parti a lumii se ridica-nalt pe ceruri, Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri. Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori Trece-un card de corbi iernatici prin vazduh croncanitori.</i></p>	<p><i>От четирите части на света се издигат високо в небесата, като приказни дракони, черни облаци, пълни със студ. Обичаното слънце се крие, а под големите облаци преминава през въздуха картина със зимни, грачещи гарвани</i></p>
---	---

Василе Александри (заедно с Михай Еминеску, наричани народните поети) пък е поет на цветовете, илюстратор на всички годишни сезони. Представя есента в „Есента тъкачка“ (Toamna țesătoare) чрез персонификация - като трудолюбива и щедра жена, споделяща плодовете на труда на цялата природа и на всички хора. Сравнява я с традиционна селска жена, вършеща дейности, изключително важни за семействата от миналото: преде, тъче, шие ризи.

<p><i>Dar nu-i pasă! Cât e soare, Toamna, mândră țesătoare,</i></p>	<p><i>Но не ѝ пука! Докато е слънчево Есента, горда предачка,</i></p>
---	---

<p><i>Pune furca-n brâul ei, Ca să toarcă și să țese Pânză lată-n ițe dese De-nvelit umerii săi.</i></p> <p><i>Și torcând de-a lungul trece Peste brazda murgă, rece, Unde ies painjini mii. Iar fuioru-i de mătase Pe pământ în urmă lasă Mreji de raze argintii.</i></p>	<p><i>Слага хурката в полата си, Да преде и да тъче плат широк в дебели нишки, да завие раменете ѝ.</i></p> <p><i>И тъчейки, надлъж и нашир прекосява Над brazдата, студена, минава, Където паяжини хиляди висят. А връвта ѝ от коприна, остава по земята Мрежи от сребърни лъчи.</i></p>
--	---

В края поетът я описва като идеалната съпруга, с която всички юнаци искат да изживеят дните си заедно:

<p><i>Iar românul cu drag spune: „Doamne! fă încă-o minune! Scoate-o față-n calea mea, Ca și toamna harnică Și de suflet darnică, Să-mi fac traiul meu cu ea!”</i></p>	<p><i>А румънецът умилено казва: "Боже!, направи още едно чудо! Изведи я на пътя ми, Като работната есен И с щедра душа, Да изкарвам живота си с нея! "</i></p>
--	---

ИЗВОДИ

Смесица от слънчево златни и от дъждовни дни есента е сезонът на промяната - промяната на природата, но и промяната в човека. Символиката на сезона се характеризира с тъга и красота, като този дуализъм често се използва в поезията. Представените стихотворения разкриват като цяло по сходен начин образа на есента, но носещ уникалността на всеки един от поетите, като израз на душите им. Със своята неподправеност, искреност, съвременни звучения пренасят конкретни описания на картини от природата в духовната сфера, отразявайки психологическото състояние на своите автори.

REFERENCES

- Atanas, D. (1969). In: Poems. Bulgarian Writer Publishing House. Sofia. (**Оригинално заглавие:** Далчев, Ат., 1969. **В:** Поезия. Изд. Български писател, София)
- Bagryana, E. (1947). In: Star of the Sailor. Nemus Publishing House. Sofia. (**Оригинално заглавие:** Багряна, Е. 1947. **В:** Звезда на моряка. Изд. Хемус, София)
- Dubareva, P. (1988). In: The bluest magic. Bulgarian writer Publishing House. Sofia. (**Оригинално заглавие:** Дубарева, П. 1988. **В:** Най-синьото вълишебство. Изд. Български писател, София)
- Kenanov, D., Images of autumn in Bulgarian poetry. In: World of Literature World Magazine, no. 131, October, 2020. (**Оригинално заглавие:** Кенанов, Д., 2020. **В:** сп. „Литературен свят“, бр. 131, октомври 2020. **Образи на есента в българската поезия** <https://literaturesviat.com/?p=171498>)
- Matev, P. (2017). In: Manuscripts. The notebook. Poetry. Zahariy Stoyanov Publishing House, p. (**Оригинално заглавие:** Матев, П. 2017. **В:** Ръкописи. Бележникът. Поезия. Изд. Захарий Стоянов)
- Alexandri, V. (2003). In: Pasteluri si alte poezii. Editura Minerva, 2003
- Blaga, L. (). In: Poezii. Editura Semne,
- Micu, D., Lirica lui Blaga, București, Editura pentru Literatură, 1967

Tănase, Al. (1977). In: Lucian Blaga - filosoful poet, poetul filosof, Editura Cartea Românească, 1977

Uricariu, D (1998). In: Nichita Stănescu – lirismul paradoxal, Bucuresti, Editura Du Style, 1998